



АНАЛИЗА НА МЕДИУМИ КОИ ТРЕТИРААТ ТЕРОРИЗАМ И НАСИЛЕН ЕКСТРЕМИЗАМ

Издавач: **Новинари за човекови права**
Ул. Венијамин Мачуковски 2А-3/16 Скопје
Електронска пошта: detstvo@detstvo.org.mk
Подготвил: Наташа Доковска
Графичка обработка: Каракиров ДОО
Лектура: Стојан Спировски
Скопје, Јуни 2021
ISBN: 978-9989-881-06-0



Овој проект е поддржан во рамките на регионлниот проект „Прво заедниците: Создавање центар на граѓанското општество за решавање на проблемот со насилниот екстремизам – од превенција до реинтеграција“, имплементиран од Форум МНЕ (Црна Гора), Центар за правни граѓански иницијативи (Албанија), Надеж и домови за деца Бих (Босна и Херцеговина), Партнери Косово – Центар за управување со конфликти (Косово), Центар за заедничка основа (Северна Македонија) и Центар за култура ДамаД (Србија) кој е финансиран од Европската Унија и кофинансиран од Министерството за јавна администрација на Црна Гора.“

„Овој документ е изработен со финансиска поддршка на Европската унија и Министерството за јавна администрација на Црна Гора. Неговата содржина е единствена одговорност на авторите и во никој случај не може да се смета дека ги одразува ставовите на донаторите.“



Наместо вовед

Современото време, со сите позитивни ефекти од развојот на науката и технологијата врз квалитетот на животот на луѓето, со себе носи бројни предизвици. Еден од тие предизвици е и насилниот екстремизам и радикализација, кои се актуелни не само на глобално ниво, туку и на локално ниво.

Тековните глобални предизвици поставени од насилниот екстремизам ја зголемија потребата за докажано разбирање за тоа како демократиите можат да одговорат на ваквите закани. Овој преглед претставува фрагментиран истражувачки пејзаж: потенцијалот на масовните медиуми да влијаат врз заедниците, општествата и поединците е јасен, но прецизно, како овој капацитет може да го користат демократиите и невладините организации во потрага по мир и безбедност, останува во голема мера непознат

Денес, постои спектар на истражување што го спроведуваат академски и неакадемски институции во многуте прашања околу ефикасноста или ефективноста на медиумите и комуникациските стратегии во ЦВЕ.

Кога се анализира известувањето за насилен екстремизам и тероризам, неопходно е да се има предвид сета сложеност што оваа тема ја носи со себе. Само колку за потсетување, првиот модерен терористички чин се смета киднапирањето на израелскиот авион кој патувал од Рим до Тел Авив во 1968 година, извршен од „Народниот фронт за ослободување на Палестина“¹. Со растечките промени кои следеа на геополитичката сцена, се зголемува интересот на медиумите за оваа тема, за да кулминира со терористичкиот напад врз САД во 2001 година.

Имено, од 11 септември 2001 година, тероризмот станува многу важна тема на сите високотиражни медиуми со посебен акцент на западните земји каде што е сеприсутен и неисцрпен извор на новинарски написи, колумни, извештаи, специјални емисии, гостувања во живо, преноси во живо“². Меѓутоа, во тоа известување често се преминуваат границите на добриот вкус и професионалноста. „Во таа трка за тираж и публика се случуваат и претерувања, бидејќи медиумите ја „загреваат атмосферата“ пред годишнините од големите терористички напади, и пред големите празници, а се чини дека во медиумите е многу важно да се пишува и зборува за тероризмот, кој е реална опасност, но не и универзална тема за да ја пополнат празнината во медиумите“³. За да биде ситуацијата уште покомплицирана за медиумите, самите терористички организации не можат да функционираат без нив, што значи дека со известувањето за вакви дела, медиумите ја исполнуваат не само својата должност кон јавноста со информирање за релевантни општествени настани, туку и целта на терористички организации. дознајте за нивните дела. „За да може едно дело да се окарактеризира како тероризам, мора да ја содржи намерата на сторителите да бидат пласирани во медиумите, бидејќи не постои модерен тероризам без очигледна симбиоза со медиумите. Терористите испраќаат јасна порака преку медиумите дека ќе продолжат да ги спроведуваат своите дејствија доколку не се исполнат

¹ Баровиќ, 2012: 130

² Баровиќ, 2012: 132

³ Баровиќ, 2012: 132

нивните барања, а од друга страна тоа влијае на јавноста да врши политички притисок врз владата за (не)задоволување на терористичките притисоци“⁴ (Баровиќ , 2012: 129).

⁴ Баровиќ, 2012: 129

Вовед во истражување и методологија

Новинари за човекови права во рамки на проектот „Информации, факти и проверки“, а со цел да понудиме информации за начинот на третирање на темата од страна на медиумите во Северна Македонија и регионот таргетиравме неколку медиуми во кои по клучни зборови дојдовме до анализата за третирањето на темата.

За таа цел беше развиена рамка за кодирање за анализа на содржината и ја опфати следнива структура: повод за третирање на темата, темата, географска припадност на субјектот, однос на новинарот кон темата и субјектот, соодветна употреба на терминологијата, видот на настанот, текстуалната опрема (фотографија, графика, снимка, тон) жанрот, односот на субјектот со објектот и изворот.

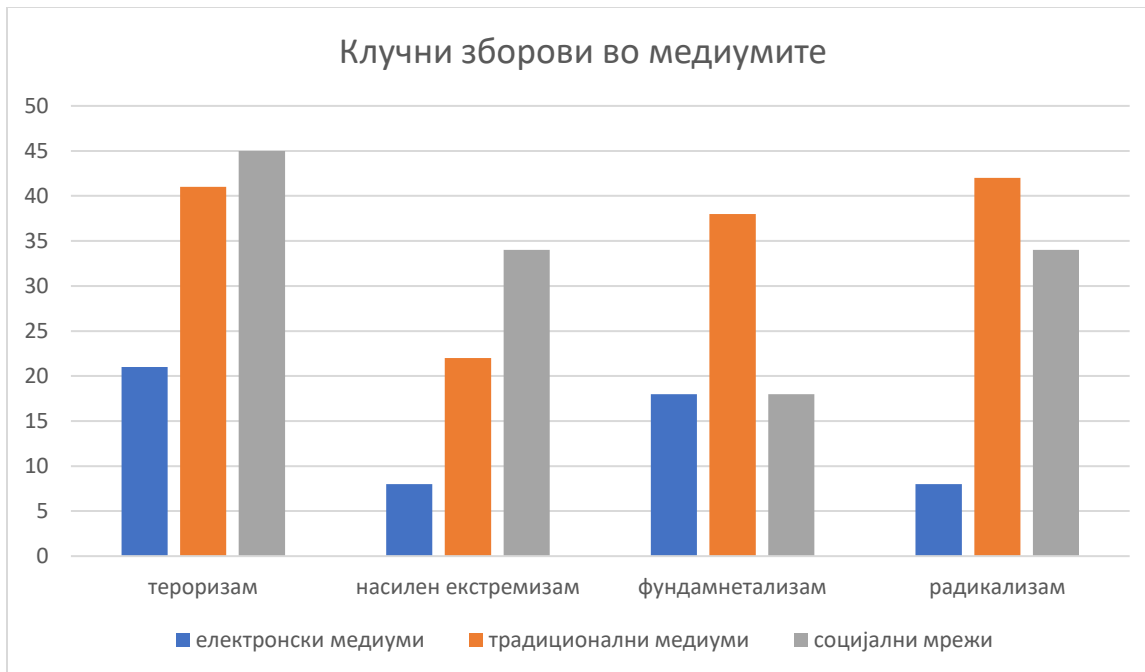
Потоа двајца независни кодери ги кодираа статиите по интензивна 3-дневна обука на рамката за кодирање. За да се намалат грешките како резултат на субјективноста, прашањата беа намерно дизајнирани да бараат објективни проценки, како што е запишување на присуство / отсуство на споменување на специфични проблеми. Во неколку случаи, кодерите беа повикани да направат субјективни проценки: особено, во низа прашања во кои се користени скали од ликеровата скала со пет точки, од нив беше побарано да се мерат аспектите, вклучително и тон на статијата.

Користевме неколку клучни збора: тероризам, насилан екстремизам, ИСИС, верски фундаментализам, радикализам, а таргетирани беа повеќе медиуми Слободен печат, Вечер, ТВ Сител, Алсат МК, како и Блиц од Србија, Аваз од Босна, Нова ТВ од Бугарија.

Истражувањето/мониторингот беше спорведен во периодот од Април до Јуни 2021 година.

Зборот **насилан екстремизам** најмногу се споменува во традиционалните медиуми – печатените, додека најмалку во он лајн медиумите, за разлика од него, зборот **тероризам** подеднакво се споменува во сите печатени медиуми.

Во неколку случаи каде што може да се утврди насловната страна, на помалку од 10 % од статиите бил пронајден зборот **насилан екстремизам** на насловната страница. Во 56 статии (42 национални и 14 меѓународни) каде што може да се одреди дел од весникот / списанието, приказните се случуваат најчесто во рубриците каде што се третира црната хроника или во секциите надворешна политика. Во рамките на медиумите беа прегледани текстови од рубриците: политика, општество, хроника, свет, Македонија. Избрани се 72 текстови кои одговараат на темата на истражувањето.



Во медиумите кај нас во зимскиот период 72% од објавените текстови се авторски, но во летниот период само 9% се авторски, сите останати се пренесени.

Мониторинг на медиуми

1. Мониторинг на **Слободен печат**

Во периодот од 25ти март до 15 јуни 20021 година порталот **Слободен печат** зборот тероризам го третира во 13 текста, од кои половината се однесуваат на настаните од 27ми април во собранието на Северна Македонија и не се поврзани со насилен екстремизам. Во истиот период зборот **насилен екстремизам** е употребен во 5 текста од кои два се однесуваат на притворот на бизнисменот Јордан Камчев и „фамозната белешка која протече од Агенцијата за национална безбедност (АНБ)“.

Зборот **верски фундаментализам** не е употребен ниту еднаш, додека зборот **ИСИС** се споменува неколкупати во текстови кои се однесуваат на реакцијата на опозицијата по наводните сознанија дека МВР делело пасоши.



Николовски: Со Регистарот за вистински сопственици се зајакнуваат механизмите за борба со перење пари и финансирање тероризам

29/03/2021 - 15:48

Вицепремиерот задолжен за борба против корупцијата и криминалот, одржлив развој и човечки ресурси Лјупчо Николовски, одржа работен состанок со директорката на Централниот регистар, Марија Бошковска Јанковски, на којшто беше презентирано функционирањето на новиот...

Во случајот на Слободен печат од 25 одвоени и шифрирани текстови во 11 од нив, насловите одговараат на содржината на текстот, односно тврдењата изнесени во насловот се содржат во содржината на текстот. Може да се констатира дека најголем број на текстовите се авторски и дека се пишувани според новинарските стандарди.

Во однос на опремата на текстот **Слободен печат** инсистира на портрети во неговите текстови, кога станува збор за текстови кои се однесуваат на домашните случувања.

Илустрации се користат за текстови кои се преработени/агенциски.

Илустрацијата на текстовите во мониторираните текстови се сведува исклучиво на почитување на правилото текстот да мора да биде придружен со соодветна фотографија.

Текстовите кои зборуваат за настан, како терористички напад, содржат фотографии кои се последица на настанот, како што е слика од полициска лента околу местото на злосторството или портрети на напаѓачот.

2. Мониторинг на Вечер

Во периодот од 25ти март до 15 јуни 20021 година на електронското издание на Вечер пресс може да се најдат 27 текста кои го содржат зборот **тероризам/насилен екстремизам/фундаментализам/ИСИС**, од кои 2 се авторски и се однесуваат на реакциите по повод судскиот процес за 27ми Април, упадот во Собрание од 2017 г. Во 15 текстови (39%) извор е новинска агенција. Иницијалите се потпишани на 10 текстови (26%), 5 текстови (13%) се пренесени директно од друг медиум без интервенција, а 8 текстови (21%) се непотпишани. Ниту еден текст во набљудуваниот период не бил потпишан со името и презимето на новинарот



Текстовите кои зборуваат за настан, како терористички напад, содржат фотографии кои се последица на настанот, како што е слика од полициска лента околу местото на злосторството или портрети на напаѓачот. Визуелната компонента на медиумската публикација е важна затоа што го става читателот во визуелен контекст на настанот или личноста за која станува збор. Во оваа компонента на фотографијата не се гледа како дополнување на приказната, туку како исполнување на обврската дека текстот мора да биде илустриран.

3. Мониторинг на ТВ Сител

Најголем број на текстови кои го содржат зборот **тероризам** и на 70% од нив се однесуваат на покривање на темата за 27ми Април. Во информирањето на новинарите на СИТЕЛ миоже да се забележи навивачко новинарство, односно фаворизирање на една од страните, иако темата за тероризам и насилен екстремизам не се третира по дефиниција. Останатите текстови кои се однесуваат на оваа проблематика ја третираат во пошироки рамки, односно слулчувања во рубриката свет.

Во најголем број на текстовите се користи адекватна терминологија кога известува за конфликти, тероризам или екстремизам. Евидентиран е 1 случај на несоодветна употреба на терминологија или 2% од вкупниот корпус на истражување. Во 3 тестови (7%) терминологијата е само делумно точна

4. Мониторинг на Алсат МК

АлсатМК известува и за тероризам и терористички акти актуелни во набљудуваниот период, но без намера подлабоко да ги проучат случаите и да им ги разјаснат на читателите. Обично пренесуваат агенциски вести од регионото, со посебен акцент на случувањата во Косово и во Албанија. Од 15 анализирани текста, 5 се однесуваат на акции против тероризам на Косово, и еден текст за настаните поврзани со 27ми Април 2017г., сите други се однесуваат на терористички акции низ Европа. Екстремизмот најчесто се користи во набљудуваниот период за да означува текстови за екстремната десница во Европа, додека текстовите за тероризмот зборуваат за актуелни настани како терористичкиот напад во Норвешка, Данска или судбините на членовите на ИСИС во зејите од регионот.



ВЕСТИ ▾ ЕКОНОМИЈА АКТУЕЛНОСТИ ▾ МЕТРОПОЛ СПОРТ ЗДРАВСТВО

МАКЕДОНИЈА

Русковска: Во „27 април“ нема обвинети за дело тероризам

Алсат · May 7, 2021

🔥 649 📄 Less than a minute



Илустрацијата на мониторираните текстови се сведува на само почитување на правилото дека текстот мора да биде придружен со соодветна фотографија и најчесто станува збор за илустрација преземена од агенции која е соодветно потпишана, или доколку станува збор за текст од домашни случувања има соодветна слика од настанот.

5. Мониторинг на Блиц, Србија

Главни протагонисти на текстовите на онлајн порталот Блиц се најчесто странски и меѓународни субјекти. Во 15 текстови (40%) субјекти се регионални или светски политичари или актери на настани во странство, најчесто терористички напади, најави за војни или судири. Медиумите и новинарите се предмет во 9 прилози или 17%. Членовите на екстремистичките групи се предмет во 9 написи (15%). Извршната власт и експертите се поделени во 5 текста (8%), сведоци или учесници во 2 члена (4%).

Блиц онлајн обично инсистира на портрети во опремата на своите текстови. Во 17 текстови (31%) фотографиите се прикажани последиците од настанот, додека илустрациите за текот на настаните се вклучени во 10 текстови или 15%. Во Блиц, фотографиите на интернет се претежно агенциски или заштитени со авторски права доколку се пријавени од прес-конференции во Србија. Ниту една од фотографиите не ги прекршува етичките норми или испраќа погрешна слика за актерите и настаните. Илустрацијата на мониторираните текстови се сведува на само почитување на правилото дека текстот мора да биде придружен со соодветна фотографија.

6. Мониторинг на Аваз, БиХ



The screenshot shows the homepage of the Bosnian newspaper "Dnevni avaz". The main headline is "Sud BiH odbio prijedlog Tužilaštva BiH da odredi pritvor osumnjičenoj za terorizam" (BiH court rejects proposal of BiH Prosecutor's Office to order detention of suspected terrorist). Below the headline is a photograph of two police officers in tactical gear standing next to a dark car. To the right of the main article is a sidebar with a list of other news items under the heading "NAJNOVIJE" (Latest). The items include: "Opozicione stranke s Palmerom i Ajhorst: Tražimo samo fer i poštene izbore" (3 min), "Ukinut pritvor inspektoru MUP-a RS uhapšenom zbog droge" (15 min), "Miroslav Stevanović trenutno najbolji asistent na svijetu" (18 min), "Panika zbog omikrona: Ukrajina uvela 14-dnevni karantin za putnike iz sedam afričkih država" (40 min), "Svjetsko fudbalsko klupsko prvenstvo seli u Emirate" (45 min), and "Lukašenko optužuje Litvaniju za ubistva migranata u pograničnom području" (51 min). At the bottom of the page, there is a section titled "IZDVOJENO" (Selected) with a sub-headline "Ništa od otvorenja zimske" (Nothing from opening winter).

Босанскиот дневен весник **Аваз** има најмногу текстови што ја третираат ова проблематика со речиси редовен осврт на Во 15 обележани прилози (80%) како повод за известување, новинарите на Аваз земаат актуелни настани во врска со репртријација на војници во ИСИС

или нивните семејства. Во 8 текста (32%) е забележано дека известувањето се заснова на медиумска иницијатива на самите новинари. Исто така, забележливо е дека станува збор за текстови кои се занимаваат исклучиво со прашањето на босански државјани кои се наоѓаат во редовите на ИСИС и нивната состојба.

Текстовите во повеќе од 80% се авторски, па дури и текстовите кои третираат терористички акции надвор од БиХ или информираат на оваа тема за настани надвор од државата, се авторски што говори дека медиумот има широка мрежа на дописници.

7. Мониторинг на **Нова ТВ, Бугарија**

Во периодот на мониторинг, **Нова ТВ** имаше многу скроман фокус кога станува збор за известувањето за тероризмот и екстремизмот. Текстовите најмногу се однесуваа на внатрешната политика во Бугарија, а означените целини повеќе се однесуваат на известување за ситуации кои новинарите на **Нова ТВ** ги препознаа како конфликтни отколку што всушност се.

Од презентираниите резултати од следењето на известувањето за темите за екстремизам и тероризам на електронското издание на **Нова ТВ**, лесно може да се види дека оваа тема не е застапена на нејзината фреквенција. Текстовите што беа објавени во дадениот период, освен кога се преземени од други медиуми, ја потврдуваат веќе формираната слика за **Нова ТВ** како медиум кој ја фаворизира власта, а ги критикува само нејзините неистомисленици.

Теми претставени како известување за состојби со елементи на радикализација беа тенденциозното претставување на опозицијата, или медиумските професионалци како непријатели, со забележлив избор на соговорници кои го имитираат ваквиот новинарски дискурс и придонесуваат за негативно прикажување на споменатите теми.

Од спроведениот мониторинг на таргетираните медиуми може да се заклучи дека новинарите во Северна Македонија избегнуваат да пишуваат авторски текстови на темата, уште помалку да имаат соговорници за истата. Непознато е од што, но постојат две варијанти. Едната е дека немаат доволно познавање на темата и второ се плашат да отворат тема за која или немаат соодветни соговорници или не знаат како да им пристапат.